

- підтримка розвитку ефективних, менш ризикових, дешевих і зручних методів надання фінансових та платіжних послуг в інтересах підприємців і споживачів;
- надання користувачам ефективного захисту від шахрайства, недобросовісної діяльності, фінансових збитків, а також зайвого втручання;
- прискорення та спрощення розрахунків за товари (роботи, послуги) та переказ цінностей;
- економія часу та вибір найбільш зручних платіжних систем для використання;
- допомога органам влади у виявленні та запобіганні переміщенню грошових коштів, пов'язаних зі злочинною діяльністю.

Важливим аспектом є узгодженість національного та міжнародного законодавства. У сфері платіжних систем і розрахунків питання стандартизації, є вкрай важливими не тільки в технічній сфері, але і в галузі методології та регулювання. Значні відмінності в підходах до регулювання роблять привабливим використання електронних грошей в кримінальних цілях: шахрайські операції, відмивання грошей, ухилення від сплати податків. Проте існують обмеження, які стримують користувачів застосовувати електронні платіжні системи. До таких факторів можна віднести: недовіру користувачів, відсутність навичок і знань, обмеження у переведенні в готівку чи поверненні коштів. Але все ж подальший розвиток електронних грошей в Україні дасть змогу банківській системі вийти на новий рівень та заощадити кошти на друк банкнот.

Література

1. Колодізев, О. М. Гроші і кредит [Текст] : підручник для вузів / О. М. Колодізев, В. Ф. Колесніченко. — Київ: Знання, 2010. — 615 с.
2. Кравчук, В. Електронні гроші в Україні. Аналітичний звіт [Текст] / В. Кравчук, Д. Науменко, А. Глибовець. — К.: Альфа-ПК, 2012. — 64 с.
3. Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 25.06.2008 № 178 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/URL: [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0688-08](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0688-08).
4. Сенищ, П. М. Світовий досвід і перспективи розвитку електронних грошей в Україні [Текст] / П. М. Сенищ, В. М. Кравець, В. І. Міщенко, О. О. Махаєва // Науково-аналітичні матеріали. — К.: Національний банк України, Центр наукових досліджень, 2008. — Вип. 10. — 145 с.

5. Гриньков, Д. Обіг електронних грошей в Україні: можливості та перспективи [Електронний ресурс] / Д. Гриньков. — Режим доступу: \www/URL: http://ufin.com.ua/analit_mat/gkr/189.htm.
6. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.
7. Національна Система Масових Електронних Платежів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=75431&cat_id=36046.
8. Члени та учасники НСМЕП [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=47078&cat_id=46467.
9. Офіційний рейтинг банків України станом на грудень 2013 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/URL: <http://banker.ua/officialrating/active/>.
10. Структура активів банків України станом на 01.07.2013 року [Текст] / Вісник НБУ. — 2013. — № 9. — С. 48–53.

РАЗВИТИЕ ПЛАТЕЖНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ НА ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОМ РЫНКЕ УКРАИНЫ

Представлен теоретический и практический анализ развития платежных инструментов на денежно-кредитном рынке Украины. Выявлены проблемы в нормативно-правовом регулировании и финансовой практике использования новейших форм платежных инструментов в Украине. Проведена классификация современных платежных систем, определены преимущества и недостатки электронных денег. Дана характеристика практики их использования.

Ключевые слова: электронные деньги, платежная система, эквайринг, Интернет-эквайринг, Интернет-банкинг, смарт-карта.

Ясинська Надія Альбертівна, кандидат наук з державного управління, доцент, кафедра фінансів, Донецький державний університет управління, Україна, e-mail: nad_dsum@pisem.net.
Шира Наталія Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів, Донецький державний університет управління, Україна, e-mail: natalii-sh@yandex.ru.

Ясинская Надежда Альбертовна, кандидат наук по государственному управлению, доцент, кафедра финансов, Донецкий государственный университет управления, Украина.
Шира Наталья Александровна, кандидат экономических наук, доцент, кафедра финансов, Донецкий государственный университет управления, Украина.

Yasinska Nadiya, Donetsk State University of Management, Ukraine, e-mail: nad_dsum@pisem.net.
Shira Nataliya, Donetsk State University of Management, Ukraine, e-mail: natalii-sh@yandex.ru

УДК 330.341.1

Прядко І. В.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЯ»

В статті досліджено основні підходи до вивчення сутності поняття «інновація». Проаналізовано основні ознаки даної категорії та на їх основі уточнено визначення поняття «інновація». Визначено умови перетворення нововведення в інновацію. Зроблено аналіз ознак в класифікації інновацій, описані їх переваги і недоліки. Уточнено класифікацію інновацій. Уточнено визначення категорії «інноваційна діяльність».

Ключові слова: інновація, ознаки інновації, класифікація інновацій, інноваційна діяльність.

1. Вступ

Основною рисою світового господарства ХХІ століття є осмислення ролі інновацій у забезпеченні розвитку

регіону та країни в цілому. Для дослідження сутності цієї категорії доцільно визначитись із значенням терміну «інновація», оскільки фактом залишається те, що дефініція «інновація», незважаючи на свою популярність,

досі не має однозначного тлумачення, що негативно впливає на теоретичні та практичні аспекти інноваційного розвитку як в регіоні, так і в країні.

2. Аналіз літературних джерел та постановка проблеми

Вивченням сутності поняття «інновація» займалось багато вітчизняних та закордонних вчених: Й. Шумпетер [1], П. Друкер [2], М. Портер [3], Л. Антонюк [4], Ю. Бажал [5], О. Лапко [6], І. Павленко [7], А. Никифоров [8], Р. Фатхутдінов [9], С. Онишко [10] та інші. Кожен із дослідників залежно від об'єкта та предмета наукового дослідження по-своєму характеризує суть категорії «інновація». Але поширення та ускладнення суспільно-економічних відносин в процесі розвитку інновацій призвело до поглиблення змісту цієї економічної категорії.

Метою дослідження є виявлення та уточнення сутності інновації. В рамках поставленої мети вирішуються такі задачі: 1) дослідження концептуальних підходів до визначення поняття «інновація»; 2) аналіз основних ознак інновації; 3) вивчення підходів до трактування поняття «інноваційна діяльність» та його уточнення.

3. Дослідження сутності понять «інновація» та «інноваційна діяльність»

Вчені всього світу погоджуються з позитивною роллю, яку відіграють інновації на мезо- та макрорівнях. Ця категорія є багатогранною, що пояснюється постійним розвитком виробничих відносин та продуктивних сил. Але вказана багатогранність призводить до багатозначності поняття, що значно ускладнює її дослідження. В економічній літературі запропоновано декілька підходів до класифікацій, що дозволяють уточнити сутність інновацій. Наприклад, С. Онишко, Т. Паєнтко, К. Швабій [11] виділяють інновації як зміни з метою впровадження і використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків, форм організації в промисловості; як процес, що розвивається у часі та має чіткі стадії, у ході якого наукова ідея чи технічних винахід доводять до стадії практичного використання і починають давати економічний ефект; як результат науково-виробничого циклу, інновація виступає в якості особливого товару — науково-технічної продукції, матеріалізації нових ідей, знань, відкриттів, винаходів, розробок у виробництві з метою комерційної реалізації для задоволення конкретних потреб; як економічна необхідність задовольняти ринковий попит та приносити прибуток виробнику та як джерело економічного розвитку.

Позитивним моментом даної класифікації є те, що тут запропоновано п'ять підходів до сутності інновацій; ця класифікація є значно ширшою, ніж та, що пропонує О. Волков та М. Денисенко [12] (інновації розглядаються з чотирьох позицій: як процес, як результат, як зміна, як система) чи А. Абрамешин, А. Воронината О. Молчанова [13] (два підходи до визначення терміну інновації: як результат творчої діяльності, як процес впровадження нововведень); чітке відокремлення та роз'яснення об'єктного та процесного підходів, проте неоліком виступає досить складне розмежування підходів, в яких інновація виступає економічною не-

обхідністю, джерелом та змінами. Іноді одне й те саме визначення інновації може розглядатися з декількох позицій, що призводить до проблеми дублювання.

Використовуючи зазначені підходи, можна узагальнити визначення поняття «інновація» інших дослідників (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «інновація»

Автор	Визначення
1. Інновація як процес	
А. Кузнецова	Комплексний процес, широкомасштабне нововведення, яке включає в себе стадії: виникнення ідеї, її доробку, впровадження в конкретному продукті чи процесі, доведення до комерційного використання і розповсюдження нового рішення, яке спричиняє якісні зміни у виробництві з метою отримання соціально-економічної вигоди
С. Онишко, Т. Паєнтко, К. Швабій	Це процес розробки, освоєння, експлуатації та вичерпання виробничо-економічного й організаційного потенціалу, закладених у нововведених (цілеспрямованих, позитивних та прогресивних змінах матеріальних і нематеріальних елементів)
О. Лапко	Комплексний процес, котрий включає створення, розробку, доведення до комерційного використання і поширення нового технічного або якогось іншого рішення, що задовольняє певну потребу
2. Інновація як зміна	
Й. Шумпетер	Нова комбінація таких факторів виробництва, як нових та покращених продуктів та процесів, застосування технологій до нових галузей, отримання нового джерела сировини або напівфабрикатів, засвоєння нових ринків збуту, нових організаційних форм виробництва та управління
Ю. Бажал	Це нова функція виробництва. Це зміна технології виробництва, яка має історичне значення і є необхідністю
Л. Антонюк, А. Поручник, В. Савчук	Нове явище, новаторство або будь-яка зміна, яка вноситься суб'єктом господарювання у власну діяльність з метою підвищення своєї конкурентоспроможності, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках
3. Інновація як результат	
Г. Гамідов, В. Колосов, А. Акімов	Кінцевий результат інтелектуальної діяльності у вигляді у вигляді нового об'єкта, або у вигляді об'єкта, якісно відмінного від попереднього аналога
Р. Фатхутдінов	Кінцевий результат впровадження новинок з метою зміни об'єкта управління та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефектів
В. Новиков	Конкретний результат будь-якої творчої, пов'язаної з ризиком діяльності, яка забезпечує просування та впровадження на ринок істотно відмінних благ, які повністю задовольняють потреби, відкриття та освоєння ринків або досягнення інших конкретних цілей
4. Інновація як економічна необхідність, усвідомлена через потреби ринку	
П. Друкер	Особливий засіб підприємств, за допомогою якого вони досліджують зміни, що мають місце в економіці та суспільстві, з метою використання їх у бізнесі чи в різних сферах обслуговування
К. Цайнінгер	Інновація має бути корисною для суспільства. Технологічна інновація — це генерація корисних ідей та концептів, трансформація їх у продукти та послуги, які можна реалізувати клієнту, задовольнивши його потребу та отримав при цьому прибуток
Д. Джоббер	Це комерціалізація винаходу шляхом виведення його на ринок

Закінчення табл. 1

Автор	Визначення
5. Інновація як джерело	
М. Портер	Можливість здобути конкурентні переваги. У своїй більшості інновації виявляються досить простими і невеликими, заснованими на нагромадженні незначних поліпшень і досягнень, ніж на єдиному великому технологічному прориві
А. Никифоров	Об'єктивна категорія економічної теорії, що характеризує якісну зміну продуктивних сил і виробничих відносин на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, удосконалення організаційно-правового механізму економічної діяльності, що забезпечує економічну або суспільну вигоду
Ю. Ціомашко, І. Станкевич	Інструмент отримання технічного, соціального-економічного, організаційного, правового ефекту у всіх сферах діяльності суспільства з урахуванням можливості ризику при реалізації результатів наукової праці

Примітка: складено за [1—10, 13, 15—19].

Ретельний аналіз трактувань визначень поняття «інновація» дає змогу зробити такі висновки:

- деякі вчені вказують на обов'язковий елемент отримання прибутку підприємцем-новатором (А. Кузнецова [14], Р. Фатхутдінов [9], В. Новиков [16], П. Друкер [2], К. Цайнингер [17], Д. Джоббер [18], М. Портер [3], А. Никифоров [8], Ю. Ціомашко, І. Станкевич [19]), інші — не вказують (С. Онишко, Т. Паєнко, К. Швабій [11], О. Лапко [6], Г. Гамідов, В. Колосов, Н. Османов [15]);
- одні науковці описують позитивний ефект від впровадження інновацій в суспільстві: А. Кузнецова [14], Р. Фатхутдінов [9], В. Новиков [16], К. Цайнингер [17], А. Никифоров [8], Ю. Ціомашко, І. Станкевич [19]. Інші залишають цей ефект без уваги — С. Онишко, Т. Паєнко, К. Швабій [11], Л. Антонюк, А. Поручник, В. Савчук [4], Г. Гамідов, В. Колосов, Н. Османов [15], П. Друкер [2], Д. Джоббер [18], М. Портер [3];
- деякі дослідники розуміють під інновацією лише крупномасштабні та епохальні зміни (А. Кузнецова [14], Ю. Бажал [5]), інші, що інновація — це будь-яка позитивна зміна, яка має певні ознаки;
- частина українських дослідників вважає, що інновація обов'язково має бути похідною від стану науки, базуватися на досягненнях науково-технічного прогресу (Ю. Ціомашко, І. Станкевич [19], Г. Гамідов, В. Колосов, Н. Османов [15], А. Никифоров [8]); усі зазначені закордонні вчені [1—3, 9, 16] та деякі вітчизняні (О. Лапко [6], Л. Антонюк, А. Поручник, В. Савчук [4]) не розділяють таку думку;
- деякі вчені розрізняють поняття нововведення та інновація (Ю. Бажал [5]), інші їх ототожнюють (А. Кузнецова [14]).

Можна погодитись з думкою дослідників, які відокремлюють поняття нововведення та інновація, і вважати, що в процесі розвитку інновації вирізняються новації, нововведення та інновації. Найбільш точним можна вважати визначення «новації» В. Стадника, М. Йохна [20] та Л. Меленчук [21], у яких новація — це оформлений результат фундаментальних, прикладних чи експериментальних досліджень, прийнятих для реалізації у практичну діяльність. Але таке визначення звучує поняття «новації», розуміючи під ним лише результати

наукової праці, що є невірним. Історія містить приклади новацій, що стали інноваціями, які неможливо пояснити виходячи лише з наукового трактування поняття новації: відкриття гіпсокартону, кредитної картки, транспортних контейнерів [22]. Тому під поняттям «новація» варто розуміти оформлений результат наукових або ненаукових ідей в будь-якій сфері.

Впровадження новації у практичну діяльність (реалізація новації) є нововведенням. По це свідчить морфемний аналіз терміна «введення нового». Нововведення може стати інновацією, а може так і залишитися нововведенням. Процес становлення інновацій представлено на рис. 1.

Рис. 1. Процес розвитку інновації

Відповідно до такого процесу, інновація обов'язково має містити у собі такі ознаки, як:

- забезпечення прибутку підприємцю-новатору, оскільки основним суб'єктом інноваційної діяльності є підприємці, саме вони беруть на себе «всі труднощі й ризики перетворення ідей та «образів» нового продукту чи послуги в необхідний ринку товар. Саме підприємці, долаючи безліч перешкод, наполегливо втілюють ідеї (наукові й ненаукові) у привабливі для споживачів товари [22]». Якщо прибутку немає чи він невисокий, підприємець або втрачає цікавість до інноваційної діяльності і переходить в іншу галузь ринку, або банкрутує. Таким чином, основним стимулом здійснювання інноваційної діяльності є прибуток;
 - задоволення потреб споживача. Цей пункт логічно випливає з попереднього пункту: для того, щоб підприємець-новатор отримав прибуток, його товар має задовольняти потреби споживачів. Якщо цей товар є корисним для покупців, на нього існуватиме платоспроможний попит, що в свою чергу, за законами ринку, робить випуск інноваційної продукції вигідним для підприємців-новаторів;
 - наявність позитивних екстерналій для суспільства від впровадження нововведень. Реалізація нововведень задовольняє потреби споживачів і приносить прибуток продавцям інноваційного продукту. Це сприяє економічному зростанню країни (хоча б через збільшення ВВП). Але саме наявність позитивного зовнішнього впливу від застосування нововведень сприяє розвитку країни: покращується рівень життя населення, зростають показники ефективності економіки, підвищується конкурентоспроможність країни на зовнішньому ринку.
- Отже, для того, щоб нововведення перетворилось на інновацію, воно має володіти такими властивостями, як корисність для споживача, прибутковість для новатора і позитивні зовнішні ефекти для суспільства.

Крім того, до основних рис інновацій слід віднести:

- 1) обов'язковий елемент новизни;
- 2) випадковий характер створення;
- 3) наявність часового лагу між винаходом та його впровадженням;
- 4) можливість спричинення масштабних змін за нетривалий період часу.

Наведений аналіз ознак інновацій дозволяє запропонувати таке визначення інновацій: інновація — це інструмент отримання позитивних екстерналій суспільством від впровадження нововведень у будь-якій сфері, яке приносить прибуток новатору і задовольняє потреби споживача.

Даний підхід до визначення поняття «інновація» дозволяє поєднати більшість існуючих підходів і дає змогу комплексно охарактеризувати сутність інновацій.

З іншого боку, інновація може розглядатися як кінцевий результат здійснення інноваційної діяльності. Поняття «інноваційної діяльності» пронизує теорії економічного зростання регіону, і розвиток саме цього виду діяльності є показником розвиненості країни.

Однак, незважаючи на доволі часте застосування у XXI столітті терміну «інноваційна діяльність», у науковій літературі і навіть законодавчих актах не існує єдиного визначення цього терміну. Кожен з дослідників визначає інноваційну діяльність в залежності від того, що він розуміє під інновацією. Аналіз наукової та законодавчої літератури дозволив виявити такі визначення даної категорії (табл. 2).

Таблиця 2

Визначення терміну «інноваційна діяльність» у законодавстві та науковій літературі

Автор/джерело	Зміст визначення
Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року	Діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг
Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року	Інноваційною діяльністю є сукупність заходів, спрямованих на створення, впровадження, поширення та реалізацію інновацій відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» з метою отримання комерційного та/або соціального ефекту, які здійснюються шляхом реалізації інвестицій, вкладених в об'єкти інноваційної діяльності
С. Онишко, Т. Паєнтько, К. Швабій	Діяльність, спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок з метою задоволення потреб суспільства у нових, конкурентоздатних товарах та послугах
Л. Федулова	Уся діяльність у межах інноваційного процесу, а також маркетингове дослідження ринків збуту, інформаційне забезпечення інноваційних процесів тощо
О. Лапко	Діяльність з доведення науково-технічних винаходів, розробок до результату, придатного до практичного використання
І. Павленко	Це будь-яка діяльність безпосередньо пов'язана з продукуванням нових наукових ідей, їх реалізацію у матеріальній і нематеріальній сфері, що зумовлює випуск на ринок конкурентоспроможних товарів, робіт і послуг
А. Никифоров	Суттєві загальні ознаки поведінки особистостей або колективів у процесі створення, освоєння, виробництва та поширення інновацій, і в цьому сенсі це є економічна категорія
О. Поліщук	Усі наукові, технологічні, організаційні, фінансові та комерційні дії, що реально сприяють здійсненню інновацій або задумані з цією метою

Закінчення табл. 2

Автор/джерело	Зміст визначення
Р. Фатхутдінов	Процес стратегічного маркетингу, НДДКР, який сприяє організаційно-технологічній підготовці виробництва, виробництву й оформленню новин, їх впровадженню та розповсюдженню

Примітка: складено за [6—9, 11, 23—26].

У вітчизняній літературі виділяють такі підходи до трактування сутності поняття «інноваційна діяльність»:

1) інноваційна діяльність розглядається як процес отримання певного результату або креативний процес специфічної спрямованості [8]. Основним недоліком такого підходу є ототожнення інноваційного процесу та інноваційної діяльності;

2) юридичний, економічний, та бухгалтерський підходи до визначення інноваційної діяльності [27]. З точки зору юридичного підходу, інноваційна діяльність розглядається як діяльність, що полягає у вкладанні інвестицій у результати науково-технічних досягнень, досліджень, розробок, що приводять до здійснення інновацій у виробництві та інших сферах. Економічний підхід визначає інноваційну діяльність як діяльність, що спрямована на пошук можливостей інтенсифікації виробництва та задоволення суспільних потреб у товарах та послугах та бухгалтерський підхід визначає цей вид діяльності як кінцевий результат інтелектуальної діяльності. Цей підхід має дуже хиткі межі, і одне й те саме визначення може підпадати під декілька підходів одночасно;

3) комплекс або система дій, діяльність, процес [27]. Це найповніший підхід, який на сьогодні представлено в вітчизняній науковій літературі. Застосовуючи цей підхід до визначень табл. 2, отримаємо, що інноваційна діяльність як комплекс дій розглядається А. Никифоровим [8], як діяльність — Законом України «Про інноваційну діяльність» [23], С. Онишко [11], О. Лапко [6], І. Павленко [7], Л. Федуловою [25]; як система — О. Поліщук [26], законом України «Про інвестиційну діяльність» [24]; як процес — Р. Фатхутдіновим [9].

Аналіз зазначених визначень категорії «інноваційна діяльність» дозволяє зробити висновок про те, що більшість дослідників визначають інноваційну діяльність через підхід «діяльність», та основою інноваційної діяльності вбачаються наукові та науково-технічні розробки. Навіть Закон України «Про інноваційну діяльність» [23] зосереджений саме на науковій складовій цього виду діяльності. Тобто інноваційна діяльність визначається як вдале продовження наукової діяльності. Це значно звужує сутність поняття «інноваційна діяльність». Інноваційна діяльність має базуватися на нововведеннях, які можуть бути наукові і ненаукові. Це твердження підтверджує С. Онишко, висуваючи дві гіпотези здійснення цього виду діяльності: технологічний поштовх та потреби ринку [11]. Якщо гіпотеза технологічного поштовху ґрунтується на ідеї розвитку науки, то гіпотеза ринкових вимог зовсім не заперечує існування й застосування ненаукових ідей.

Отже, інноваційна діяльність — це діяльність з розробки та впровадження будь-яких ідей (нововведень), які приносять прибуток новатору, задовольняють

потреби ринку та мають позитивні екстерналії від свого застосування.

Об'єктом інноваційної діяльності виступають інновації. Важливим етапом аналізу інновацій виступає їх класифікація. Існує багато наукових поглядів стосовно характеристики класифікацій інновацій. Але існування великої кількості таких класифікацій ускладнює проведення наукових досліджень та спричиняє труднощі в практичних застосуваннях інновацій.

Серед запропонованих у вітчизняній науковій літературі класифікацій інновацій виділимо класифікації Ю. Бажала [5], О. Волкова, М. Денисенка [12], А. Никифорова [8].

Звертає на себе увагу той факт, що Ю. Бажал, А. Никифоров та інші виділяють таку групу інновацій як псевдоінновації. Виходячи із визначення псевдоінновацій як оманливих шляхів людського винахідництва й підприємництва, спрямованих на часткове поліпшення і продовження терміну занепаду застарілих у своїй основі технологій, суспільних систем та інституцій [28], такі явища не можуть вважатися інновацією, оскільки не виконується умова прояву позитивних екстерналій для суспільства від їх провадження. Тому потреба у використанні терміну «псевдоінновації» відпадає сама собою.

Далі, Ю. Бажал виділяє такі критерії в розробленій класифікації: тип (продуктові, технологічні, сировинні, організаційні, збутові, інфраструктурні); новизна місця впровадження (нова галузь, існуюча галузь); інноваційна функція (базові, поліпшувачі, псевдоінновації). Зазначимо, що в цій класифікації відбувається перетин понять: сировинна частково входить в категорію товару, а збут може бути частиною інфраструктури).

О. Волков, М. Денисенко пропонують таку багато-критеріальну класифікацію інновацій, яка включає в себе критерії циклічного розвитку, інтенсивності, ступеню використання наукових знань, можливості планування життєвого циклу та інші (усього 18 критеріїв) [12]. Ця класифікація є, по-перше, занадто громіздка та ускладнює розуміння об'єкта дослідження; по-друге, не пояснюється, що розуміється під рівнем інтенсивності інновації; по-третє, наявність такої ознаки як «результативність інновації» та критеріїв «впроваджені й мало використані» та «не впроваджені» говорить про те, що мова йдеться про нововведення, а не про інновації. Також недостатньо обгрунтовано виступає ознака «залежність від розміру», в ній не пояснена градація ефективності впровадження інновацій.

Найбільш повною та обгрунтованою можна вважати класифікацію запроповану А. Никифоровим (табл. 3).

Як показує аналіз, критерії «ступінь новизни» та «призначення» є похідними від ознаки «значимість у розвитку продуктивних сил». Тобто якщо інновація базова (тим більше епохальна), то вона буде радикальна і направлена на заміщення та витиснення, а якщо покращувальна, то на удосконалення та доповнення. Щодо ознаки «ефективності», то вона, скоріше, стосується нововведень — якщо вони ефективні, то перетворюються на інновації, якщо ні — то залишаються «новинками». Таким чином, класифікувати інновації за критеріями «ступінь новизни», «призначення» та «рівень ефективності» є недоцільним.

Слід зазначити, що у практичній діяльності розвинених країн світу, наприклад США, інновації за ознакою розвитку продуктивних сил суспільства класифікуються

так: революційні (нова ідея, а потім продукт, є чимось кардинально новим) і еволюційні (новий продукт виникає як наслідок поступового розвитку тих чи інших технологій, продуктів чи послуг) [17]. Процес розвитку таких видів інновацій можна представити наступним чином (рис. 2).

Таблиця 3

Класифікація інновацій

Ознаки класифікації	Структурні елементи класифікації інновацій
Значимість у розвитку продуктивних сил	Епохальні, базові, покращувачі, псевдоінновації
Ступінь новизни	Радикальні, нерадикальні
Масштаб поширення	Глобальні, транснаціональні, національні, галузеві, регіональні, локальні
Характер потреб, що задовольняється	Нові потреби, існуючі потреби
Предметний зміст	Інноваційні продукти, інноваційні процеси
Сфера застосування	Виробничі, економічні, соціальні, екологічні, юридичні, організаційно-управлінські, інформаційні, торговельні, фінансові, науково-методичні, у сфері послуг, інтегральні
Спосіб виникнення	Відкриття, винахід, розробка, раціоналізаторська пропозиція
Спосіб поширення	Дифузійні, одиночні
Призначення	Удосконалення, доповнення, заміщення, витиснення, ретроінновація
Рівень ефективності	Високий, середній, низький

Примітка: складено за [8].

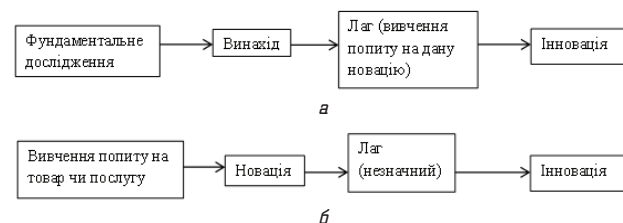

Рис. 2. Розвиток революційних (а) та еволюційних (б) інновацій

Як показує досвід США, більшість інновацій, що створюються, є еволюційними. Вони з'являються як результат реакції на зміну попиту на функціонуючому ринку. Революційна інновація дуже часто народжується тоді, коли відповідний ринок ще не сформований. Це пояснює наявність величезного інтервалу часу між появою та реалізацією відкриття. Наприклад, часовий ляг для такої новачії, як фотоапарат, становив 112 років, а час перетворення в інновацію персонального комп'ютера дорівнював 2 рокам [29].

Незалежна американська консультативна організація «Корпорація з досліджень та розвитку» (Research and Development Corporation), яка з 1948 року постійно консультує керівництво США, оперує такими термінами як «висхідна» інновація (інновація, що базується на фундаментальних дослідженнях) та «нисхідна» інновація (комерціалізація винаходів та технологічних розробок через їх втілення у вигляді ринково привабливих форм дизайну, маркетингу та бізнес-моделей) [30].

Аналіз існуючих класифікацій показав, що часто відбувається перетин понять, багато ознак в класифі-

каціях є похідними від інших. Це означає, що питання класифікації інновацій потребує подальшого дослідження і конкретизації.

Тож при розробці класифікації інновацій та її удосконаленні доцільно спиратися на вимоги до класифікацій, розроблені А. Никифоровим: по-перше, сукупність видів ознак має надавати вичерпне уявлення про властивості тих чи інших інновацій; по-друге, види інновацій повинні виключати один одного (вимога неперетину видів); по-третє, сукупність видів кожної ознаки повинна повністю охоплювати всі об'єкти класифікації [8].

На основі аналізу наведених класифікацій та з метою спрощення і уточнення критеріального складу доцільно застосовувати такі критерії класифікації, що дозволяють отримати повні та однозначні типології (табл. 4).

Таблиця 4

Класифікація інновацій

Ознаки класифікації	Вид інновації
Рівень змін, до яких призводить впровадження інновації	Революційна інновація — продукт (послуга, процес), який є кардинально новим; Еволюційна інновація — новий продукт (послуга, процес) є слідством поступового розвитку певних технологій, продуктів, послуг
Масштаб поширення	Глобальні, міжнародні, державні, регіональні, локальні
Економічне значення	Інновація, нововведення
Черга реалізації	Первинна — здійснена вперше; Вторинна — інновація, аналог якої було здійснено раніше в певній установі/ підприємстві, а потім, внаслідок власних досліджень, здійснено повторно іншою установою/ підприємством; Імітаційна — здійснена іншим підприємством/ установою, і впроваджена на даному підприємстві/ установі через придбання відповідних прав на новацію
Сфера застосування	Виробнича, економічна, фінансова, організаційно-управлінська, соціальна, екологічна, юридична, інформаційна, сфера послуг, інтегральна
Тип інновації	Продуктові, процесні, організаційні, ресурсні

Запропонована класифікація дає змогу визначити основні види та ознаки інновацій, вказати на особливості їх застосування, що може спростити організацію інноваційної діяльності і дозволить підвищити її ефективність.

4. Висновки та перспективи подальших досліджень

Аналіз підходів до дефініції понять «інновація» та «інноваційна діяльність» дозволив зробити висновок, що погляди вчених на ці категорії значно різняться між собою, що пояснюється специфікою сфери застосування інновацій, особливостями підходу до об'єкта та предмета дослідження та багатогранністю досліджуваної категорії. Крім того, більшість дослідників та нормативно-правові акти України звужують зазначені поняття через прив'язування їх до наукових витоків, що викривлює їх сутність. Класифікації інновацій характеризуються багаточисленністю ознак, що значно ускладнює їх застосування, причому деякі з цих ознак перетинаються, що призводить до проблеми дублювання понять. Тому надання такого визначення поняття «інновація», яке б відображало основні властивості даної економічної

категорії та полегшувало його наукове тлумачення та практичне застосування, є актуальним завданням економістів-науковців.

В подальших дослідженнях буде проаналізовано сутність регіональних інновацій та їх роль в системі фінансово-економічних відносин регіону, що сприятиме підвищенню ролі останнього в стимулюванні інноваційної діяльності на мезорівні.

Література

- Шумпетер, И. А. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) [Текст] / И. А. Шумпетер. — М.: Прогресс, 1982. — 455 с.
- Друкер, П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво [Текст] / П. Друкер. — К.: Україна, 1994. — 319 с.
- Портер, М. Международная конкуренция [Текст] / М. Портер. — М.: Международные отношения, 1993. — 423 с.
- Антонюк, Л. Л. Інновація: теорія, механізм розробки та комерціалізації [Текст] / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. — К.: КНЕУ, 2003. — 394 с.
- Бажал, Ю. М. Економічна теорія технологічних змін [Текст] / Ю. М. Бажал. — К.: Заповіт, 1996. — 237 с.
- Лапко, О. Інноваційна діяльність у системі державного регулювання [Текст] / О. Лапко. — К.: ІЕП НАНУ, 1999. — 254 с.
- Павленко, І. А. Інноваційне підприємництво у трансформаційній економіці України [Текст] / І. А. Павленко. — К.: КНЕУ, 2007. — 248 с.
- Никифоров, А. Є. Інноваційна діяльність: теорія і практика державного управління [Текст] / А. Є. Никифоров. — К.: КНЕУ, 2010. — 420 с.
- Фатхутдинов, Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса [Текст] / Р. А. Фахутдинов. — М.: Маркетинг, 2002. — 888 с.
- Онишко, С. В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку [Текст] / С. В. Онишко. — Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. — 434 с.
- Онишко, С. В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності [Текст]: навч. посіб. / С. В. Онишко, Т. В. Паєнтко, К. І. Швабій. — К.: КНТ, 2008. — 255 с.
- Волков, О. І. Економіка та організація інноваційної діяльності [Текст]: підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 660 с.
- Инновационный менеджмент [Текст]: учебник / А. Е. Абрамшин и др.; под ред. О. П. Молчановой. — М.: Вита-Пресс, 2001. — 272 с.
- Кузнецова, А. Я. Фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності [Текст] / А. Я. Кузнецова. — Л.: Львівський банківський інститут НБУ, 2005. — 320 с.
- Гамидов, Г. С. Системологические основы инноватики [Текст] / Г. С. Гамидов, В. Г. Колосов, А. А. Акимов. — СПб.: Политехника, 2002. — 600 с.
- Новиков, В. С. Инновации в туризме [Текст]: учеб. пособ. / В. С. Новиков. — М.: ИЦ «Академия», 2007. — 208 с.
- Цайнинггер, К. Настоящая инновация должна нести в себе ценность для общества [Текст] / К. Цайнинггер // Бизнес. — 2011. — № 24(959). — С. 44–46.
- Джоббер, Д. Принципы и практика маркетинга [Текст]: учеб. пособ. / Д. Джоббер. — Житомир, 2000. — 688 с.
- Цюмашко, Ю. С. Удосконалення термінологічних підходів щодо визначення поняття «інновація» [Електронний ресурс] / Ю. С. Цюмашко, І. В. Станкевич. — Режим доступу: \www/ URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1334>
- Стадник, В. В. Інноваційний менеджмент [Текст]: навч. посібн. / В. В. Стадник, М. А. Йохна. — К.: Академвидав, 2006. — 464 с.
- Меленчук, Л. І. Сутнісна характеристика інноваційних процесів [Електронний ресурс] / Л. І. Меленчук. — Режим доступу: \www/ URL: <http://www.gi.edu.ua>
- Бубенко, П. Чому гальмуються інноваційні процеси в Україні [Текст] / П. Бубенко, В. Гусев // Економіка України. — 2009. — № 6. — С. 30–39.
- Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.02 № 40 — IV // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 36. — С. 266.

24. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.91 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
25. Федулова, Л. І. Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України [Текст] / Л. І. Федулова та ін.; за ред. Л. І. Федулової. — К.: Національна академія наук України, 2011. — 655 с.
26. Поліщук, О. О. Сутність поняття «інноваційна діяльність» як соціально-економічної категорії [Текст] / О. О. Поліщук // Економічний вісник Донбасу. — 2010. — № 3. — С. 169–171.
27. Столярчук, Н. М. Історичні аспекти сутності категорії «інноваційна діяльність» [Текст] / Н. М. Столярчук // Економіка АПК. — 2012. — № 6. — С. 144–149.
28. Федулова, Л. І. Інноваційна економіка [Текст]: підручник / Л. І. Федулова. — К.: Либідь, 2006. — 475 с.
29. Князевич, А. О. Інноваційний лаг і його роль в інноваційному процесі [Текст] / А. О. Князевич // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 6. — С. 26–31.
30. Фролов, А. В. Інноваційна політика і конкурентоспособність США [Текст] / А. В. Фролов // Вестник Московского университета. — 2010. — № 6. — С. 64–76.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ СУЩНОСТИ ПОНЯТИЯ «ИННОВАЦИЯ»

В статье исследованы основные подходы к изучению сущности понятия «инновация». Проанализированы определяющие признаки данной категории и на их основании уточнено определение «инновация». Определены условия превращения нововведения в инновацию. Произведен анализ признаков в классификации инноваций, описаны их преимущества и недостатки. Уточнена классификация инноваций. Уточнено определение категории «инновационная деятельность».

Ключевые слова: инновация, признаки инноваций, нововведение, классификация инноваций, инновационная деятельность.

Прядко Ирина Валерьевна, викладач, кафедра економічної теорії та міжнародної економіки, Чорноморський державний університет ім. Петра Могили, Миколаїв, Україна, e-mail: pryadok@mail.ru.

Прядко Ирина Валериевна, преподаватель, кафедра экономической теории и международной экономики, Черноморский государственный университет им. Петра Могили, Николаев, Украина.

Priadko Iryna, Petro Mohyla Black Sea State University, Ukraine, e-mail: pryadok@mail.ru

УДК 330.322.5

**Бакуменко М. А.,
Сигал А. В.**

ОЦЕНКА ВОЗМОЖНОГО ВЛИЯНИЯ РЕАЛИЗАЦИИ РЕАЛЬНОГО ИНВЕСТИЦИОННОГО ПРОЕКТА НА ИМИДЖ ПРЕДПРИЯТИЯ

Обосновывается необходимость учета этических аспектов при принятии инвестиционных решений на предприятии. Предложена модель оценки возможного влияния реализации реального инвестиционного проекта на имидж коммерческого предприятия. Предложена модель оценки значений весовых коэффициентов, основанная на решении соответствующей матричной игры.

Ключевые слова: реальный инвестиционный проект, имидж предприятия, матричная игра.

1. Введение

Коммерческое предприятие в наиболее общем представлении можно описать как сложную динамическую открытую систему, состоящую из трех укрупненных подсистем: имущественного комплекса, социальной подсистемы и интеллектуального капитала. Одним из важнейших нематериальных активов, которыми владеет предприятие, входящих в состав интеллектуального капитала, является корпоративный имидж.

Чтобы быть конкурентоспособным в каждый конкретный промежуток времени предприятие должно обладать современными материальными и нематериальными активами, высококлассными специалистами; характеризоваться хорошей репутацией. В то же время, выбор и реализация конкретного реального инвестиционного проекта (РИП) может оказать влияние (как позитивное, так и негативное) на состояние всех подсистем предприятия, в т. ч. и на корпоративный имидж.

Все вышесказанное свидетельствует об актуальности выбранной темы исследования.

2. Анализ исследований и публикаций

Моделирование инвестиционной деятельности всегда привлекает особое внимание. Хотелось бы выделить работы Азаровой А. О. [1], Бланка И. А. [2], Витлинского В. В. [3], Галицына В. К. [4], Крюкова С. В. [5], Лившица В. Н. [6], Лысенко Ю. Г. [7], Орлова П. А. [8], Пересады А. А. [9] и др.

В работе [2] Бланк И. А. рассмотрел теоретические основы осуществления инвестиционной деятельности. Витлинский В. В. [3] исследовал проблемы учета риска при принятии инвестиционных решений. Крюков С. В. [5] провел критический анализ современных методов оценки инвестиционных проектов (ИП). Лившиц В. Н. [6] исследовал вопросы оценки эффективности ИП в нестационарной экономике. Галицын В. К. [4] и Пересада А. А. [9] усовершенствовали методы оценки эффективности инвестиций. Азарова А. О. [1] предложила обобщающий показатель оценки эффективности ИП. Лысенко Ю. Г. [7] разработал генетический алгоритм для выбора ИП. Орлов П. А. [8] рассмотрел вопросы